

[Bilgrav-Nielsen.]

hvilke muligheder vi har for at fremme netop dette anlæg, som jeg og det radikale venstre betragter som det absolut væsentligste i Øresundsområdet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (*Grete Hækkerup*):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til udvalget om offentlige arbejder. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om indførelse af en egentlig aflønningsordning for alle indkaldte værnepligtige [af Bilgrav-Nielsen m. fl.].

(Andre selvst. forslag nr. XXXIV. Fremsat 21/11 75).

Forslaget sattes til forhandling.

Forsvarsministeren (*Orla Møller*):

Regeringen har for længst erklæret, at den agter at søge gennemført en egentlig aflønningsordning for de indkaldte værnepligtige. Det skete den 17. juni i fjor, og så vidt mig bekendt gik meddelelsen herom allerede dagen efter til forsvarsudvalget.

Med henblik på at undersøge de nærmere problemer omkring dette nedsatte jeg i juni måned en arbejdsgruppe bl. a. med repræsentanter for forswarets værnepligtige samt de berørte ministerier og myndigheder. Efter aftale med indenrigsministeren er civilforsvarets værnepligtige ligeledes repræsenteret i arbejdsgruppen, ligesom deres forhold også behandles her. Indenrigsministeren vil i forbindelse hermed tage de civile værnepligtiges forhold op til særskilt overvejelse. Disse forhold er der allerede fra regeringens side redegjort for i den skriftlige del af statsministerens åbningstale.

Den nævnte arbejdsgruppe påregnes at fremkomme med en rapport om en forbedret aflønningsordning for værnepligtige først

i februar måned, og jeg vil, så snart den fremkommer, oversende den til folketingets forsvarsudvalg.

På grundlag af drøftelserne i regeringen og folketingets forsvarsudvalg vil jeg inden dette finansårs udløb over for folketingets finansudvalg fremsætte forslag om gennemførelse af en forbedret aflønningsordning.

Der er som allerede sagt givet klar besked fra regeringens side også med henblik på de terminer, man ønsker at anvende, nemlig 1. april 1976 og 1. april 1977. De økonomiske problemer i forbindelse med gennemførelsen af en sådan ordning og alle de problemer, der ligger i arbejdsgruppens betænkning, skal naturligvis gøres til genstand for nærmere overvejelser i forsvarsudvalget, og jeg er nødt til at sige, at for året 1976 vil det beløb, som er nødvendigt af hensyn til at øge de militære værnepligtiges løn, skulle søges uden for det nuværende forsvarsforligsrammer.

For perioden begyndende med den 1. april 1977 hører drøftelsen om de økonomiske problemer hjemme i de generelle drøftelser om den kommende økonomiske ramme for forsvaret.

Indenrigsministeren vil have et særligt behov for en bevilling, for så vidt angår civilforsvarets personel og militærnægterne.

De nævnte drøftelser omkring alle disse problemer ville være kommet, uanset om de radikales forslag var fremsat eller ej.

Søgaard (S):

Det er jo en gammel sag denne her med hensyn til en egentlig aflønningsordning for de indkaldte værnepligtige, og de historiske oplysninger, ministeren just har givet her om sagens gang op igennem årene, kan jeg helt tilslutte mig. Mit parti har arbejdet ihærdigt på at fremme dette spørgsmål, og således som ministeren nu har oplyst det, er der jo allerede gang i det, idet også hr. Bilgrav-Nielsen og jeg har været med til at råde ministeren til i indeværende finansår at bruge 45 mill. kr. til en første lille etape af den delvise aflønning af de indkaldte værnepligtige.

Jeg synes således, man må sige, at denne aflønningsform er i god gænge. Den endelige løsning med hensyn til, hvordan det skal udfolde sig videre, om det skal være en reel aflønningsordning alene i penge, eller det

[Søgaard.]

skal være en kombination af penge og faciliteter af forskellig art, skal det særlige udvalg, som ministeren fik nedsat, prøve at klare i land.

Jeg kan ikke rigtig se, at der kan være nogle særlige andre ordninger i denne forbindelse, som dette forslag kan pege på, og jeg må oprigtigt talt tilstå, at jeg ikke forstår det forslag, der ligger på bordet, når hr. Bilgrav-Nielsen jo godt ved, at dette er i fuld gang, og at ordningen nu er ved at tage form på baggrund af det udvalgsarbejde, der efter ministerens oplysninger bliver færdigt nu til februar måned, hvorefter det jo er meningen, at det skal drøftes blandt de 4 partier, som står bag forsvarsforliget og dermed står bag den ordning, der her er skitseret.

Vi har for socialdemokratiets vedkommende været stærkt engageret i dette arbejde, og vi er lykkelige for, at denne aflønningsordning nu er bragt op på det første trappetrin og er ved at komme i gang på de næste trin, og regeringens klare standpunkt her er jo heller ikke til at tage fejl af, så jeg må oprigtigt sige, at jeg må betragte dette forslag, som hr. Bilgrav-Nielsen har fremsat, som et totalt overflødigt forslag.

Kaj V. Andersen (V):

Da mit partis ordfører på grund af møde i markedsudvalget ikke kan være til stede, skal jeg om dette forslag til folketingsbeslutning sige følgende:

Venstre er tilhænger af fuld soldaterløn, det skal der ikke være nogen som helst tvivl om. Det fremgår klart af vor tilslutning til hensigtserklæringen af juni 1975 om fra 1. april i år over 3 år at gennemføre en sådan soldaterløn.

Lige så klart er det, at soldaterløn ifølge betænkningen af 14. marts 1973 ligger uden for forligets økonomiske rammer. Det radikale venstres forslag til fuld soldaterløn nu kan derefter efter vor opfattelse alene betragtes som et paradnummer. Det radikale venstre er med i det nuværende forsvarsforlig, der som sagt forudsætter, at soldateraflønningsen ligger uden for forligets økonomiske rammer. Alligevel hedder det nu, at udgifterne til fuld soldaterløn skal tages inden for rammerne. Det vil sige, at blot man

nu får denne aflønning i orden, så ser man stort på uddannelse og udrustning, så ser man med ligegyldighed på beredskabet. Vi synes ikke, det lover godt for det radikale venstres holdning til vor forsvars- og sikkerhedspolitik, heller ikke for nærmeste fremtid. Der er her reelt tale om et forslag om at bryde det nuværende forsvarsforlig.

Vi må afvise dette taktiske spil fra det radikale venstre og henholde os alene til aftalen fra juni 1975. Venstre vil derimod se med forståelse på regeringens udspil, når dette kommer op i finansudvalget.

Arentoft (FP):

Der er bred opbakning bag det danske forsvar i befolkningen. Ifølge grundlovens § 81 har alle unge mænd værnepligt. Imidlertid er der mange undtagelser i form af kassation, udsættelse, civil værnepligt, det vil sige militærnægtere, osv., og da det nuværende forsvarsforlig bygger på en værnepligtsstyrke på ca. 14.000 militære værnepligtige og ca. 3.500 til civilforsvaret, bliver der kun ca. en halv årgang indkaldt, medens 17.000-18.000 går fri.

For at se nærmere på, hvorledes der kunne rettes op på disse forhold, nedsattes i november 1973 det såkaldte værnepligtsudvalg under indenrigsministeriet. Jeg er medlem af dette udvalg.

Der har været drøftet flere alternativer, først de konservatives forslag om en samfundstjeneste, det vil sige, at alle unge, også kvinder, skulle yde tjeneste enten militært eller civilt. Der er stort flertal imod denne løsning blandt udvalgets medlemmer, bl. a. fordi den vil skabe problemer i forhold til arbejdsmarkedet. Den anden mulighed er at give dem, det drejer sig om, en løn, der stiller dem lige med ansatte på arbejdsmarkedet.

Den sidstnævnte løsning er jeg i princip gået ind for i udvalget, og der er i øvrigt stort flertal for den blandt udvalgets øvrige medlemmer. Soldaterløn som sådan indebærer flere fordele. Den fjerner uligheden mellem indkaldte og ikke-indkaldte. Formentlig vil man kunne opnå at få frivillige værnepligtige, og dermed kan man afskaffe hele området civile værnepligtige. Alene på militærnægterne kan der spares ca. 50 mill. kr. Værnepligtssystemet bibeholdes, og man får

[Arent:ff.]

ikke et forsvar med lutter faste folk, men man bibeholder en mobiliseringsstyrke, der kan indkaldes i givet fald.

Spørgsmålet er, hvor meget soldaterløn vil koste, og hvor pengene skal komme fra. Foreløbige beregninger siger, at det vil koste ca. 120 mill. kr. netto, når besparelser på sociale ydelser og indkommende skatter trækkes fra. Der er ikke regnet med besparelsen på 50 mill. kr. til militærnægtere.

Nogle mener, at det skal være en ekstrabevilling. Jeg mener, at det skal dækkes ind ved besparelser på forsvarsbudgettet, hvor der på ikke-militære områder skulle være mulighed for sådanne besparelser.

Når nu de radikale kommer med dette forslag, skulle fremskridtspartiet jo kunne gå ind for det. Det kan vi imidlertid ikke på nuværende tidspunkt. De radikale fremsætter det nu for at fiske i rørt vand. Vi har et forsvarsforlig, og der skal ske en fornyelse heraf i løbet af et år. Derfor vil det være mere rigtigt, at begrebet egentlig soldaterløn indgår i dette nye forlig, hvor de radikale måske ikke vil være med.

Schlüter (KF):

I virkeligheden er forslaget om en egentlig soldaterløn temmelig gammelt, for det blev stillet i 1968, da klimaudvalget afgav sin fjerde delbetænkning. Senere har folketinget i 1970 givet tilslutning til at arbejde frem mod en soldaterløn.

Der er sket en skridtvis udvikling, for da man vedtog i 1971 at gennemføre cafeterier og dermed udbetaling af kostpenge, var det jo en slags skridt på vejen. Alle ved, at det næste trin var nedsættelsen af det særlige udvalg om soldaterlønnen i juni 1975, det ved også det radikale venstre og hr. Bilgrav-Nielsen. Derfor synes jeg, at det forslag, som her er til behandling, er unødvendigt. Det må være naturligt, at vi afventer regeringens færdiggørelse af behandlingen af disse problemer, og derefter forventer vi, at regeringen vil fremsætte et forslag i folketinget.

En ting til vil jeg gerne sige, og det er, at vi kan lige så godt se i øjnene, at skal vi finde en løsning på soldaterlønspørgsmålet, så må det finde sted uden for rammen af det nuværende forsvarsbudget; det var da også forudsætningen, da forsvarsforliget i sin tid blev indgået. Den betydelige omkostning,

soldaterløn medfører, kan ikke afholdes inden for rammen af det nuværende forsvarsbudget. Jeg synes ikke, det er rimeligt her at foretage en sammenstilling imellem muligheden for rationalisering og besparelser og tidspunktet for indførelse af soldaterløn. Det må være uden for forsvarsforligets budgetramme, vi løser denne sag.

Så vil jeg også gerne sige, at jeg tror ikke, offentligheden er fuldt opmærksom på, hvor langt vi er kommet med aflønningen af de indkaldte. Så vidt jeg forstår, er det beløb, en værnepligtig i dag modtager pr. måned, i størrelsen ca. 1.900 kr., altså en helt, helt anden aflønning end den, vi kendte for nogle år siden. Nu er det det sidste stykke vej, der skal tilbagelægges, og det kan vi meget vel klare i forbindelse med indgåelsen af et nyt forsvarsforlig, som jeg håber ikke vil trække længe ud.

I det konservative folkeparti er vi tilhængere af, at vi nærmer os en soldaterløn. Det har på det sidste fået en ekstra begrundelse, synes jeg, i, at vi ved, at det er en forholdsvis lille brøkdel af hver årgangs unge, som skal indkaldes. Det understreger det rigtige i, at de, der indkaldes, så også får et økonomisk vederlag, som er ordentligt.

Vi afventer et udspil fra regeringen i denne sag, og så er det naturligt, at folketinget træffer en beslutning.

Kurt Brauer (SF):

Fik hr. Bilgrav-Nielsen ikke andet ud af det, så fik han i hvert fald fremkaldt en klar militant afvisning af enhver tanke om besparelse på de nuværende militærudgifter, og så vidt så godt. Det er altid rart med klarhed. Men det var vel næppe derfor i grunden, at hr. Bilgrav-Nielsen stillede sit forslag.

Vi er modstandere af forslaget, også det, ministeren vil komme frem med senere. Det kan være, jeg kan spare en tale ved at tale om hr. Bilgrav-Nielsens forslag nu; så kan ministeren bare gemme den og tage den frem til næste lejlighed.

Det er efterhånden hundredtusinder af familier, som militaristerne her i landet har kastet ud i social nød og elendighed på grund af den politik, som føres på det forsvarspolitiske område her til lands.

Selvfolgelig vil de samme mennesker, som har styrtet disse hundredtusinder ud i so-

[Kurt Brauer.]

cial elendighed, gøre alt, hvad de kan, for at camouflere deres handlinger. Og vi afviser ikke hos os at hjælpe de nødstedte, men vi vil ikke være med til militaristernes krumspring for at skjule disse deres overgreb mod betolkningen.

Den nuværende forsorgslov, bistanndsloven senere, anviser hjælpemuligheder, som vi mener bør anvendes. Al anden snak vil kun tjene til at dølge befolkningen hen i en mindre bevidsthed om, hvad det er for et galimatias, vi bruger vore skatteyderpenge til.

Poul H. Møller (KrF):

Det bliver jo nemt gentagelser her i dag, men jeg tilslutter mig den række af ordførere, som har undret sig over, at det radikale venstre fremsætter dette forslag nu.

Som det flere gange er sagt, er det jo noget, vi har drøftet gennem lang tid, og jeg er også medlem af det såkaldte værnepligtsudvalg, hvor vi netop har afgivet en betænkning, hvori et stort flertal går ind for en bedre aflønning af de værnepligtige.

Begrundelsen herfor er i hvert fald for vort vedkommende i kristeligt folkeparti den, at efter afviklingen af den store hob af værnepligtige, som havde ophobet sig på grund af det forsvarsforlig, som blev indgået i 1973, føles det klart mere uretfærdigt for dem, som nu ikke slipper fri igennem lodtrækning osv. Når næsten hver anden slipper fri, føles byrden ved værnepligt tungere og mere uretfærdig for mange unge, og derfor synes vi, at der bør kompenseres herfor. Det, at de en tid er udelukket fra indtjening i deres civile erhverv, og det afsavn, der ligger i, at de er væk fra deres familier osv., bør der kompenseres for i form af en bedre aflønning, således at man går fra lomme penge over til en egentlig aflønning.

Jeg skal dog i den forbindelse sige, at jeg hører til dem, der beklager, at så mange raske unge mennesker ikke længere herefter får anledning til for en kort tid at yde et bidrag til vort lands forsvarsberedskab, men det kan der jo ikke ændres noget ved.

Forslagsstillerne har ikke lagt sig fast på noget tal, men det er jo efterhånden ikke nogen hemmelighed, at der er tale om flere hundrede millioner kroner, og derfor synes

jeg også, det er en flot bemærkning af ordførerne, når de siger, at udgifterne til ordningen let vil kunne indpasses i den ved forsvarsforliget aftalte økonomiske ramme. Jeg har svært ved at se, at dette let skulle kunne lade sig gøre. Jeg tvivler på, at man bare for den første etape af dette, fra 1. april i år til 1. april næste år, inden for hvilket år det nuværende forsvarsforlig løber, pludselig skulle kunne hente over 100 mill. kr. ud fra dette forsvarsforligs økonomiske rammer.

Intentionerne går vi helt og fuldt ind for i kristeligt folkeparti, en bedre aflønning af de værnepligtige, men vi ønsker også at afvente et udspil fra regeringen om, hvad der kommer ud af de forskellige udvalgs betænkninger og undersøgelser, så vi vil også forholde os afventende, indtil det sker.

Fuglsang (DKP):

Jeg skal ikke give mig af med at prøve at bedømme, om det er et overflødigt eller et paradeforslag, eller hvad årsagen er til, at dette forslag om soldaterløn er fremsat. Skulle vi gøre det ved hvert enkelt forslag, der blev fremsat herinde, kunne det give anledning til unødige sjælekvaler, og det er der ingen grund til.

Det vil sige, at vi principielt er indstillet på, at de mennesker, som skal være soldater, også har krav på en rimelig aflønning, altså en soldaterløn. Hvor meget den skal udgøre, siges der ikke meget om, ud over at det nok burde ligge omkring almindelig gennemsnitsløn for ufaglærte arbejdere, og det vurderes til i det hele at ville koste ca. 315 mill. kr.

Det kan for mig at se ikke virke så forfærdelig afskrækkende, i hvert tilfælde ikke når vi ser på det militære budget overhovedet, eller når man nu i denne tid læser om, hvad man ikke mindst fra militærets side forestiller sig at man skal bekoste på materiellet i form af nyanskaffelser. Hvis man skulle se militært på det, så er det afgørende jo ikke materiellet, hvor fint og teknisk det end er, man kommer ikke uden om menneskene.

Så længe man ikke har været i stand til at afskaffe militæret, så længe man ikke har været i stand til at hindre, at unge mennesker med eller mod deres vilje skal i trøjen, så kan vi heller ikke tillade os at lade dem

[Fuglsang.]

sejle deres egen sø, så er vi forpligtet til at gøre noget for at give dem en så anstændig tilværelse som vel muligt.

Men det at sikre dem, der bliver indkaldt, en vis ligestilling med dem, der slipper fri, skaber jo en del problemer. Ét er, at de ikke bør være dårligere stillet end de andre, men denne ligestilling er jo ikke opnået ved blot sådan over en lav sko at give dem den samme aflønning som ufaglærte arbejdere. Det, det drejer sig om, er, at det at blive indkaldt meget vel kan komme til at betyde, at de mod deres vilje bliver placeret i en helt anden ende af landet end dér, hvor de hidtil har boet, hvor de har deres familie, deres omgangskreds osv., og det betyder jo, at de bliver stillet over for rejseudgifter og andre udgifter, som andre ikke har. Det er derfor, jeg ikke rigtig ved, hvad man fra forslagsstillerne mener, når man siger, at samtidig med at de får soldaterløn, vil de miste en hel del sociale ydelser og naturalydelse og den slags ting. Om det betyder dem alle, ved jeg ikke, men det er vel en af de ting, man kommer til at drøfte vistnok inden for en ikke helt kort periode, hvor man skal snakke videre om dette forslag, dets indhold og dets skæbne.

Arnfast (CD):

Der hersker jo ingen tvivl om, at centrum-demokraterne også ønsker, at vores værnepligtige eller den lille del af de værnepligtige, der bliver indkaldt, skal have en rimelig løn, og at vi med glæde vil deltage i det arbejde, som forsvarsministeren har lagt op til gennem sin arbejdsgruppe.

Det foreliggende forslag forekommer os at være unødvendigt i betragtning af det nævnte arbejde, og jeg må her udtrykke min beundring for den ro, som forsvarsministeren også i denne sag kan udvise. Jeg mener, at forsvarsministeren har rigeligt med urolige områder at tage sig af i øjeblikket, og de radikale gør hverken ministeren eller soldaterne, de værnepligtige, nogen tjeneste ved at bringe dette op som et forslag med faste terminer. Når vi ved, hvilke vanskeligheder der var sidste sommer med at få gennemført en forhøjelse af soldaterlønnen, synes jeg, det ikke alene er et unødvendigt, men et direkte farligt forslag at fremsætte nu. Man skaber simpelt hen en ny

grobund for den diskussion, som alligevel bliver ført på saglig måde i arbejdsudvalget. Det synes jeg de radikale skulle have holdt sig for gode til, ikke mindst i betragtning af, at man kan læse, at en socialdemokratisk politiker på de radikales møde i Nyborg har understreget, hvor betydningsfuldt det er, at de radikale har deltaget i de fælles forsvarslove. Jeg synes, at netop hele debatten omkring det nye forsvarsforlig i høj grad måtte være rigeligt for hr. Bilgrav-Nielsen og hans partifæller at beskæftige sig med.

Jeg skal ikke komme nærmere ind på forslaget i betragtning af, at vi ikke vil medvirke til dets gennemførelse, men vil koncentrere os om det forslag, som bliver lagt frem fra ministerens side.

Steen Folke (VS):

Venstresocialisterne er modstandere af det danske militær. Militærets hovedopgave er at forsvare det kapitalistiske samfundssystem. Man taler altid om den ydre fjende, specielt én, der er lokaliseret østpå. I virkeligheden er militæret nok så meget vendt mod systemets indre fjender. Militæret fungerer som garant for bevarelse af den private ejendomsret til produktionsmidlerne og de bestående privilegier i klassesamfundet.

Først og fremmest ønsker vi med andre ord at få militæret afskaffet, men hvis det skal opretholdes — og det vil et flertal herinde jo i hvert fald — så foretrækker vi langt en værnepligtig hær fremfor en professionel hær. Værnepligtige er sværere at kommandere til at gribe ind over for f. eks. strejkende arbejdere eller eventuelt arbejdere, der har taget deres egen virksomhed i besiddelse.

Umiddelbart kunne der se ud til at være visse positive elementer i det radikale forslag til folketingsbeslutning. Først og fremmest at pengene til denne aflønning af både civile og militære værnepligtige skulle tages fra andre militære konti, så der ville blive mindre til kanoner. Det er klart, at netop dette element i forslaget indgår af hensyn til de antimilitarister, som stadig af uransagelige grunde befinder sig i og omkring det radikale venstre; de har ellers måttet finde sig i meget i retning af det radikale venstres deltagelse i det militære forsvarsforlig, i retning af afstemning for militærbevillinger herinde osv. osv.

[Steen Folke.]

VS ser på trods af enkelte positive sider ved dette forslag alligevel med overvejende uvilje på det, specielt i en krisesituation som den nuværende med den omfattende arbejdsløshed, som der er tale om. Det fremgår jo af den skriftlige fremsættelse af forslaget, at de radikale selv forestiller sig, at flere vil melde sig frivilligt til aftjening af værnepligt.

Vi mener i det hele taget, at det er uheldigt i en situation med arbejdsløshed at lokke f. eks. arbejdsløse ind i militæret ved hjælp af f. eks. en aflønning, som er noget højere, end arbejdsløshedsunderstøttelsen er, og det er jo det, som er essensen i forslaget. Vi mener i hvert fald, at i den nuværende situation — og der er jo ikke noget, der tyder på, at denne situation ændrer sig lige med det første — er det ikke ønskeligt at gennemføre det radikale venstres forslag.

Ordføreren for forslagsstillerne (Bilgrav-Nielsen) (RV):

Der har jo været gjort en række bemærkninger, og man kan vel sige, at de, der har udtrykt sig mest positivt over for princippet om en egentlig aflønning, har været dem, der kraftigst har afvist det forslag, vi har fremsat, så man kan vist konstatere, at man er nok enig i, at den sag, der er tale om, skal fremmes, men det er det forkerte parti, der har taget initiativet. Nå ja, det er jo ikke en ny holdning, men det skal dog konstateres.

Man undrer sig over tidspunktet for fremsættelsen og over, hvorfor vi har fremsat forslaget, og siger, at det er et paradeforslag, for alle vi andre vil jo så gerne gennemføre denne sag. Og så var hele debatten dog et klart udtryk for, hvorfor der absolut ikke er udsigt til, at denne sag bliver gennemført. Det er just det, der er årsagen til, at vi har fremsat forslaget.

Vi har hele tiden været positive over for en egentlig aflønningsordning. Vi har søgt at fremme denne sag, siden betænkningen kom, som hr. Schlüter omtalte, i 1968. Vi havde folketingsdebatten i 1970, hvorefter vi mente, der burde handles. Der er ikke handlet endnu. Der er gjort adskillige forsøg på at udsætte handlingen. Det er årsagen til, at vi aktionerer.

Jeg sidder jo som medlem af et 8 mands

udvalg og har dér fulgt en diskussion, som jeg ikke skal referere, men som også har givet mig anledning til at sige: nu må vi vist hellere snart se at komme i gang med den sag. Nu finder man på nye udveje for at udsætte den. Den sidste udvej for at udsætte var jo et initiativ fra det konservative folkeparti stærkt bakket op af centrumdemokraterne gående ud på, at der nu skulle nedsættes et udvalg for at undersøge, om ikke det var mere rimeligt, at man pålagde de mange, der ikke blev indkaldt, en ekstra skat. Eller man kunne måske udvide værnepligtsbegrebet til at omfatte alle uanset køn og indkaldte dem til samfundstjeneste af forskellig karakter. Så nedsatte man et udvalg til at undersøge det, og vores diskussion i forsvarsudvalget, specielt om denne sag i 8 mands udvalget, er jo gået på, at nogle synes, der er god plads inden for rammerne. Jeg kan da ikke undlade her at gøre opmærksom på, at det af og til har lydt, som om også regeringen og forsvarsministeren har syntes, at det var der da god mulighed for. Jeg har et bilag, som jeg ikke kan referere, idet det hører til et materiale fra et fempartiforligsarbejde, som vi har pligt til ikke at offentliggøre, men også af det fremgår det — det er i øvrigt også bakket op i dag af ministeren — at regeringen ønsker sig en totrinsgennemførelse, som vi har foreslået. Venstre gav udtryk for, at det skulle være en tretrinsgennemførelse, altså over 3 år. Dér er den ene uklarhed. 3-4 partier siger, at det her kan absolut ikke være inden for rammerne. Regeringens ministre siger: jo, den første del kan godt, men resten kan nok ikke.

Jeg tror, jeg har belyst helt klart, hvorfor der er grund til, at et parti som det radikale venstre, som er tilhænger af, at vi får gennemført denne aflønningsordning, har fremsat sit forslag. Intet forslag er mere velbegrundet end dette.

Hele motivet for at gøre det er jo blevet aktualiseret ved, at vi sammen med de tre andre forligspartier har accepteret en ny, skal vi sige udskrivningsform, hvor vi lige som har forsøgt at afskaffe også de pukkelproblemer, der var, den opsamling af værnepligtige, som hele tiden ventede på at blive indkaldt, ved at vi har anvendt det nye system, hvori indgår lodtrækning, frinummer-

[Bilgrav-Nielsen.]

systemet, og dette system er håbløst uretfærdigt, hvis ikke der kommer en egentlig aflønningsform. Nogle få er uheldige og bliver trukket ud, de andre går fri. Vi synes altså, at der virkelig er gode motiver for forslaget fremsættelse, og vi kan kun tage det som udtryk for dårlig samvittighed, når man navnlig fra de partier, der er sammen med os om forsvarsforliget, er lidt småforværmede over, at vi har gjort det. Det understreger vigtigheden af vort forslag.

Formanden:

Når jeg ikke har påtalt referatet fra udvalget, er det, fordi jeg går ud fra, at det udvalg, der er tale om, ikke henhører under folketinget.

Forsvarsministeren (Orla Møller):

Det fremgår med al tydelighed af den debat, der har været indtil nu, at det var fornuftigt, at regeringen tog anledning til med det udvalg, jeg nedsatte i juni, at få gennemløjet en lang række af de problemer, det her drejede sig om. Hvis ikke det var sket, havde hr. Bilgrav-Nielsen måske haft en lille smule mulighed for med nogen berettigelse at kunne sige, at der ikke var handlet endnu. Men det er jo i hvert fald absolut ikke tilfældet.

Må jeg nævne bare tre af disse punkter. Det er spørgsmålet om forholdet mellem den kontante ydelse og naturalydelse. Var dette meget vanskelige problem ikke blevet gennemløjet i arbejdsgruppen, havde vi stået med nul startpunkt i dag, hvor forslaget er fremsat.

Det drejer sig også om spørgsmålet, hvor mange penge der i det hele taget ligger i dette her; om det er bruttobeløb eller nettobeløb, der skal være tale om. Der har været nævnt her i dag både 120 mill. kr. og 315 mill. kr., og der har været nævnt mange andre tal. Når betænkningen kommer til at ligge på bordet, har man på dette punkt et fast grundlag eller i hvert fald et hæderligt fast grundlag at gå ud fra i vurderingen af disse ting. Det vil nok også være nødvendigt i denne forbindelse at få afklaret nogenlunde, hvor lønnens størrelse skal ligge.

På alle disse punkter, som bare er en del af en lang række, har der altså været ført reelle forhandlinger også med de personer

eller persongrupper, der er interesseret i problemerne.

Så vil jeg godt have lov til at komme med tre mere generelle bemærkninger. Det er hårdt kost at skulle sidde og lytte til hr. Steen Folke, der antyder, at forsvaret oprettholdes af hensyn til en indenrigspolitisk situation. Jeg tror, alle og enhver vil finde, at en sådan påstand er fuldstændig uden mening i Danmark. Det ville overhovedet aldrig nogen sinde kunne forekomme, at man kunne tænke sig at sætte soldater ind i de situationer, der blev nævnt.

Det andet var hr. Kurt Brauers bemærkninger om den sociale nød og elendighed, der var opstået i forbindelse med forsvarssituationen. Jeg må sige, at disse påstande var så fantastiske og så lidet begrundet, at det er mig en umulighed både at prøve på at kommentere dem og at modbevise dem. Jeg må nøjes med bare at sige, at det er simpelt hen helt ved siden af. Jeg må nøjes med at modsige dem.

Der er endelig for det tredje et bestemt punkt, jeg gerne vil have trukket frem. Det er situationen for 1976-77-året og for 1977-78-året. Forsvarsforliget går til den 1. april 1977. De fire partier har forpligtet sig til to ting. For det første, at beløbet til aflønning ligger uden for rammerne. For det andet, at der ikke kan ske ændringer, medmindre alle fire partier er enige. Denne situation er hr. Bilgrav-Nielsen særdeles velkendt. Derfor var jeg nødt til at sige i første omgang, at der er ingen muligheder for, at det kan lade sig gøre i 1976-77, og derfor bliver jeg nødt til at sige til hr. Bilgrav-Nielsen, at der altså ikke var antydning af noget som helst om, at det kunne være inden for rammerne, tværtimod. Regeringen og regeringspartiet ønsker i hvert fald ikke at bryde det forlig, der blev indgået i forbindelse med de sidste forsvarsforhandlinger.

Må jeg så bare komme med et par bemærkninger til. Hr. Bilgrav-Nielsen siger, at der er ingen udsigt til at få dette gennemført. Det er dog efter de taler, der har været holdt her i dag, og ikke mindst på foranledning af, at regeringen i åbningstalen har forpligtet sig til at søge det gennemført, en påstand, der ligger noget langt ude.

Vi har altså handlet, og der er forhåbentlig i løbet af kort tid en mulighed for at komme i gang på et sagligt, godt og stærkt

[Forsvarsministeren.]

grundlag. Derfor er jeg særdeles optimistisk med hensyn til den positive behandling af det forslag, der kommer fra regeringens side.

Søgaard (S):

Jeg må sige, at da jeg lyttede til hr. Bilgrav-Nielsens betragtninger med hensyn til, at der intet var sket, intet var gjort og intet ville ske, så sagde jeg til mig selv, om det ikke var et forkert manuskript, hr. Bilgrav-Nielsen havde fået med op, om det ikke var noget, som svarede til et tidligere møde, der har været her i dag.

Jeg synes jo nok, at hvis hr. Bilgrav-Nielsen vil lytte — det ved jeg ikke om hr. Bilgrav-Nielsen gjorde — til de taler, der er blevet holdt i dag fra de partier, som er forsvarsvenlige, så var der ikke én af dem, der var imod forslaget. Der var ikke én af dem, der ikke allerede havde engageret sig i de principper og gik ind for dem. Og hr. Bilgrav-Nielsen ved jo udmærket, også på baggrund af det, ministeren sagde, hvad dette drejer sig om. Han ved, hvad der er i gang. Han kender uenighedspunkterne på dette område. Om hr. Bilgrav-Nielsen tror, de bliver større eller mindre, hvis de kommer i et særligt udvalg, kan jeg ikke rigtig se har noget som helst med selve sagen her at gøre, hvor hr. Bilgrav-Nielsen konstaterede det, han gjorde.

Jeg må altså sige, at jeg synes hr. Bilgrav-Nielsen skal have lidt tålmodighed endnu og afvente det udvalgsarbejde, som ministeren jo har bebudet er færdigt omkring februar, således at man på et reelt, sagligt grundlag kan vurdere, i hvilken retning denne ordning skal gå.

Kaj V. Andersen (V):

Hr. Bilgrav-Nielsen antydede, at der skulle være en uoverensstemmelse imellem venstres forestilling om en treleddet løsning og regeringens mulige ønske om en toleddet løsning af dette problem. Det er ikke lykkes det radikale venstre at så nogen spid i så henseende. Det bliver jo regeringspartiets hovedpine til syvende og sidst, om man vil gå to gange til finansudvalget med ansøgning om store beløb fremfor tre gange om mindre. Venstres velvilje er uforandret i så henseende.

Schlüter (KF):

Jeg synes nok, det var tydeligt, at hr. Bilgrav-Nielsen måtte udfolde store anstrengelser for at retfærdiggøre, at han har fremsat sit forslag. Sådan opfattede jeg hans tale. Og efter hans tale er jeg faldet for fristelsen til én gang til at læse selve forslaget. Hvad går det ud på? Hvad står der i det? Der står:

„Folketinget opfordrer regeringen til at gennemføre en egentlig aflønningsordning for alle indkaldte værnepligtige.“

Det giver jo overhovedet ingen mening. Hvad mening skulle der være i, at dette folketing på nuværende tidspunkt, hvor der allerede foreligger udkast til en betænkning, skulle pålægge regeringen at gennemføre en egentlig aflønningsordning? Det er jo fuldstændig overflødig. Allerede med åbningstalen i oktober tilkendegav regeringen, at den ønskede at løse problemet, og så er det da fuldstændig bagvendt, hvis folketinget måneder efter skulle opfordre regeringen til noget, der i virkeligheden er mindre vidtgående end det, regeringen selv gav udtryk for i åbningstalen.

Forslaget må afvises. Det er uden mening. Det er unødvendigt.

Arnfast (CD):

Hr. Bilgrav-Nielsen refererede jo selv alle disse forhandlinger, der havde været, hvor han er med, og hvor han ikke er med, og hvor vi andre ikke er med. Og så drog han den konklusion, at ved at remse alle disse forhandlinger op havde han tydeliggjort, at der faktisk ikke var sket noget.

Mig forekommer det, at hr. Bilgrav-Nielsen kun dermed understregede, at han ikke havde forstået, hvorledes han skulle bruge sin indflydelse i disse udvalg og respektere de aftaler, der er truffet dér, og det giver mig megen uro for, om man overhovedet kan indgå i forhandlinger med hr. Bilgrav-Nielsen. Jeg tror, at dette ganske enkelt er et forslag, som er farligt, fordi det muligvis kan bruges til at skabe en uro som den, vi havde sidste år, og som skulle have advaret hr. Bilgrav-Nielsen og hans partifæller mod at røre ved den sag, før der forelå en samlet indstilling, det være sig fra 8 mands udvalg eller forsvarsudvalg.

Jeg mener også, at dette forslag bør afvises.

Ordføreren for forslagsstillerne (Bilgrav-Nielsen) (RV):

Det er interessant at høre navnlig hr. Schlüter og hr. Arnfast som repræsentanter for to partier, der har gjort de største krum-
spring for at undgå soldaterlønsordningen ved at foreslå forskellige andre former, som vi nu har siddet og arbejdet med i et udvalg, her forsøger ligesom at tilintetgøre vort forslag. Det kommer man ikke godt af sted med. Vi har papir på, hvordan det forholder sig med de to partier, som de herrer repræsenterer, og deres syn på soldaterlønsordningen.

Når hr. Schlüter siger, at han nu har fået læst forslaget i mellemtiden, ja, så er det en god idé, men i øvrigt er hr. Schlüter ikke kommet til nogen bedre forståelse af sagens sammenhæng, for hr. Schlüter siger, at det er overflødigt, fordi regeringen for længst har bebudet, at den ville gøre noget. Ja, det har den. Det har mange gjort før denne regering. Det gjorde udvalget i 1970 og folketinget i 1970. Der er intet sket. Jo, der er god grund til, at vi spiller ud.

Så vil jeg da kun sige, at når ministeren har nogle synspunkter om, at der ikke kan ske noget uden enighed mellem forligspartierne, så er det da et godt synspunkt. Men hvad er ministerens synspunkt? Ministeren kunne da godt en gang imellem give udtryk for, hvad der er regeringens opfattelse med hensyn til muligheden for at gennemføre dette inden for rammerne. Ministeren sagde lidt om det i sin indledning ved at sige, at i hvert fald det første år måtte man søge om en ekstra bevilling. Ministeren har tidligere forsøgt at få forligspartierne med på at forøge aflønningsordningen og har vel derfor også ment, at der tidligere var mulighed for at få det gjort inden for rammerne på forskellig vis. Jeg har hørt, at hr. Søgaard taler offentligt om, at også forsvarsområdet måtte man regne med skulle behandles som andre ministerier, når vi talte besparelspolitik. Jeg synes, at vi fra socialdemokratiet og fra regeringen skulle kunne forvente at få klar besked om, hvad man mener om det her. Har man ikke selv en mening? Den kan man da godt give udtryk for, selv om man bagefter må erkende, at meningen kun kan

gennemføres, hvis der er enighed mellem de fire partier. Det var rart en gang imellem at høre, hvad der er regeringens egen mening, navnlig forsvarsministerens.

(Kort bemærkning).

Schlüter (KF):

Jeg må indtrængende henstille til hr. Bilgrav-Nielsen at høre op med at referere til forhandlingerne og dokumenterne i 8 mands udvalget. Der er ingen formelle regler for dette udvalg og referater fra det, men jeg synes ikke, det er rimeligt. Ellers slutter det jo bare med, at dette 8 mands udvalg bliver et 6 mands udvalg, inden det bliver ophævet.

Forsvarsministeren (Orla Møller):

Jeg skal kort gentage, at hr. Bilgrav-Nielsen må have overhørt, hvad jeg sagde i mit andet indlæg. Der er ingen tvivl om hverken regeringens eller regeringspartiets stilling til finansåret 1976-77. Det er en klar aftale mellem de fire partier, at der skal være enighed om ændringer. Vi ønsker ikke at bryde forliget på dette punkt.

Og for det andet: når det drejer sig om situationen fremover for det nye forsvarsforlig, så ville det da være, for at sige det lidt blidt, aldeles tåbeligt, om man allerede på nuværende tidspunkt spillede ud, inden forsvarsudvalget overhovedet er blevet færdig med at behandle de rent saglige problemer, der må være forudsætningen for at komme i gang med de politiske. Til den tid kan hr. Bilgrav-Nielsen være fuldstændig sikker på, at der også kommer et politisk udspil fra regeringens side.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslaget overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til forsvarsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ophævelse af lov om Statens Kunstfond [af Poulsgaard m. fl.].

(Lovforslag nr. 48. Fremsat 23/10 75).

Formanden:

Sammen med denne sag foretages den sidste sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om Statens Kunstfond.

(Lovforslag nr. 134. Fremsat 19/12 75).

Lovforslagene sættes til forhandling.

Ministeren for kulturelle anliggender (*Niels Matthæsen*):

Som det vil være folketinget bekendt, har der tidligere i maj og november 1974 til første behandling her i tinget været to enslydende lovforslag om ophævelse af loven om Statens Kunstfond, fremsat af henholdsvis retsforbundet og fremskridtspartiet. Fra alle partiers side, bortset fra forslagsstillernes, blev der dengang taget massiv afstand fra forslagene, der ikke nåede længere end til første behandling og derefter bortfaldt. Alligevel har nu igen 4 medlemmer af fremskridtspartiet fremsat lovforslag om ophævelse af loven om Statens Kunstfond.

Ifølge den ændringslov til loven om Statens Kunstfond, der blev vedtaget som lov nr. 195 af 29. marts 1974, skal revision af loven finde sted senest i folketingsåret 1975-76. Regeringen har nu fremsat lovforslag om en yderligere udskydelse af lovens revision til folketingsåret 1976-77, hvilket lovforslag også er til første behandling i dag.

Motiveringen for en udskydelse af lovens revision er, at lovgivningen om Statens Kunstfond fortsat er under overvejelse i det i 1974 af den tidligere regering nedsatte udvalg vedrørende støtte til kulturlivet, der også skal behandle lovgivningen om Statens Kunstfond. Det forekommer mig derfor naturligt, at man nu afventer resultaterne af kulturstøtteudvalgets arbejde, der forventes i løbet af foråret 1976, forinden man tager denne lovgivning op til drøftelse.

Når hertil kommer, at det under de debatter, der i de seneste år har fundet sted både her i tinget og i kulturudvalget om lovgivning om Statens Kunstfond, fra alle partiers side, bortset fra fremskridtspartiets

og retsforbundets, er blevet tilkendegivet, at man ønsker Statens Kunstfond bevaret, om end med forskellige ændringer, så skal jeg afvise det fremsatte lovforslag og i øvrigt henvisse til fremsættelsestalen og bemærkningerne til det af regeringen fremsatte lovforslag.

Jeg vil imidlertid også gerne bruge lejligheden her til at tilbagevise den ofte fremsatte påstand, der også kommer til udtryk i bemærkningerne til fremskridtspartiets lovforslag, om, at Statens Kunstfond skulle være en hindring for en kunst i frihed. Dette er ikke tilfældet. Statens Kunstfond er derimod med til at sikre den kunstneriske frihed, idet den gennem sin støtte til kunstnerne bidrager til, at kunstnerne i deres arbejde kan følge deres kunstneriske intentioner uden på forhånd at skulle skele til, om deres værker kan afsættes. Det er og har stedse været en forudsætning for at opnå støtte gennem Statens Kunstfond, at der er tale om kunstnerisk kvalitet, og vurderingen heraf er som bekendt overladt til særligt kunstkyndige personer.

Birte Weiss (S):

Inden vi starter på en debat om Statens Kunstfond — og tidspunktet taget i betragtning bliver det næppe nogen egentlig debat — er der nok på sin plads at slå fast, at Statens Kunstfond og loven om den pr. definition altid vil vække meget stor debat. Det er noget, som er en helt naturlig følge af, at kunstfonden og vores kulturelle love i det hele taget er blevet til ud fra et ønske om, at man igennem kunsten skal være med til at flytte nogle grænsepæle dels for vores opfattelse af omverdenen, dels for vores vaneoplevelser.

I det år, der er gået, siden vi sidste gang her i folketinget drøftede Statens Kunstfond, har vi endnu en gang fået bekræftet, at denne særlige karakter ved loven om Statens Kunstfond er til stede. Det skete i forbindelse med den meget omtalte sag om støtte til Solvognens julehappening, en præmiering, eller hvad man skal kalde det, som jo netop var udtryk for, at der findes folk i dette land, som ønsker at være med til at flytte nogle af de grænsepæle, jeg talte om før, for, hvad der er kunst, og hvad der måske kan give utraditionelle oplevelser.

Det var som bekendt en beslutning, som